

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д.ик.н. Желю Дечев Владимиров, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, научна специалност: 3.7. „Администрация и управление”

Относно: научните трудове на гл. ас. д-р Елена Петкова, представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по професионално направление 3.9. Туризм (икономика на туризма – хотелиерство и ресторантьорство), обявен в ДВ, бр. 47 от 21.06. 2016

Основание за становището: заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски” РД 38-459/01.07.2016 г.

1. Кратко представяне на кандидата

Гл. ас. д-р Елена Петкова е завършила езикова гимназия в Пловдив, бакалавър е по стопанско управление (1997-2001) и магистър по икономика от Стопанския факултет (СтФ) на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) (2001-2002). През 2010 г. защитава успешно докторска дисертация в направлението Икономика и управление.

От 2006 до 2011 г. е работила като сътрудник по обработка на данни в сектор маркетинг на Интеримпекс ООД и Бългериън Онлайн Рисърч ООД, гр. София, а от 2011 г. е главен асистент в катедрата „География на туризма“ към Геолого-географския факултет (ГГФ) на СУ. Чете лекции и води упражнение в бакалавърската и магистърска степен на ГГФ по дисциплини като *Хотелски операции*, *Основи на управлението*, *Маркетинг в туризма*, *Стратегическо планиране*, *Ресторантски операции*, *Икономика на туризма* и в СтФ на СУ по *Планиране и устойчиво развитие на туризма*. За периода от 2011 г. досега тя има средногодишна аудиторна заетост от 539 ч. и над 1000 часа извън-аудиторна заетост. По всички дисциплини е подготвила нови курсове лекции и семинарни занятия, включително и в *електронен вариант*. Била е ръководител на пет дипломни работи и средно на над 170 курсови работи годишно

Гл. ас. д-р Елена Петкова има участие в осем научно-изследователски и три проекта за обучение на служители. Член е на редакционната колегия на електронното списание *Eastern Academic Journal*, Съюза на учените в България, редакционния съвет на изданието „Научни трудове на Съюза на учените в България“ - Пловдив. Участвала е в организационните комитети на две международни конференции, а така също в 26 конференции, семинари и кръгли маси в България и 8 конференции в чужбина.

2. Обща характеристика на трудовете на кандидата

За участие в конкурса кандидатът е представил общо 46 публикации, от които 40 публикации извън докторската си дисертация, с което надвишава значително препоръчителните критерии за минимум общо 20 научни публикации и минимум 10, които не са включени в дисертационния труд. Тези публикации се разпределят както следва: два учебника; една самостоятелна монография; една студия на английски; 22 самостоятелни статии в специализирани научни списания, от които 15 в индексирани и реферирани издания, 11 на английски език и останалите на български; 5 самостоятелни статии в сборник, от които 1 на английски; съавтор в 2 монографии, 1 глава от книга на английски, 3 статии в специализирани научни списания, от които една на английски; съавтор в 3 статии в сборник, от които 2 на английски. Самостоятелният научен текст на кандидата надхвърля 760 страници, към които могат да се добавят и около 40 страници самостоятелен текст, използван в съавторство при равно разпределение на

страниците между авторите. Представените за участие в конкурса публикации не повтарят тези за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

Справката за цитирания показва, че 16 публикации на кандидата са цитирани общо 38 пъти, сред които 25 цитирания в България и 13 в чужбина.

Публикации на кандидата могат да се групирани в следните направления: 1) *Икономически изследвания на хотелиерството и ресторантьорството на различни равнища*; 2) *Хотелиерството и ресторантьорството като част от цялостния туристически продукт на дестинацията*; 3) *Ролята на предприятията от хотелиерство и ресторантьорство в маркетинга на туристическата дестинация*; 4) *Модели и операции в туризма - хотелиерство и ресторантьорство*.

2.1. *Икономически изследвания на хотелиерството и ресторантьорството на различни равнища* (№ 2, 6, 11, 14, 15, 16, 17, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 33, 35, 38, 40).

Учебникът *Икономика и финансово управление на ресторантьорството* (№2) се състои предимно от практически примери и задачи, които кандидатът използва в преподаването на дисциплините *Икономика на туризма* и *Ресторантски операции*. Глава 30 от книгата на английски език (№6) търси отговор на въпроса какви са най-подходящите антикризисни инвестиционни проекти на туристическите предприятия.

В редица от статиите е направена оценка на състоянието на туризма, профила на туристите и значението на сектора за развитието на съответната област, община или конкретно населено място. Такива са например публикациите №11 и №14, в които се анализира развитието на туризма и профила на туристите в община Балчик. Изследвано е предлагането и търсенето на туристическия продукт в област Видин за (№16), а така също е анализирана ефикасността на хотелите и ресторантите от тази област (№15). На основата на информацията от интернет сайтовете са разкрити факторите, влияещи върху цените и отстъпките на хотелите в Пловдив (№ 17). Чрез анкетна карта сред чуждестранни туристи са изследвани условията (места за настаняване, хранене и транспортни услуги), необходими за развитие на културния туризъм в Пловдив (№22). Публикация №24 представя резултатите от анализ на 61 уебсайтове на места за настаняване в Пловдив от гледна точка на представянето на атрактивните места в града.

На основата на данни от статистиката относно търсенето, предлагането и приходите за периода 2008-2014 г. е направен сравнителен анализ на местата за настаняване в два планински курорти на България – Боровец и Пампорово (№ 23). В друга статия (№25) са изследвани цените и ценовата политика в курортен комплекс Боровец. Чрез сравнителен анализ на уебсайтовете на различни места за настаняване е дадена оценка на услугите, предлагани от курорта Боровец и община Самоков (№40). На примера на Пампорово са предложени насоки за оценка на МТБ на местата за настаняване в планинските курорти (№27). В публикация №30 е приложена методика за оценка рентабилността на туристическо предприятие на примера на хотел в Банско, а в статия № 31 е използван индексният метод за оценка на оборота на тур-агенти, тур-оператори, хотели и ресторанти в България.

В други публикации са разкрити ползите за икономиката от развитието на туризма за периода 2000-2014 година (№29); направен е сравнителен анализ на инвестициите в туризма между България и останалите страни-членки на ЕС (№35); изведени са обосновани предложения за подобряване конкурентоспособността на страната ни по отношение на развитието на хотелиерството (№38).

2.2. *Хотелиерството и ресторантьорството като част от цялостния туристически продукт на дестинацията* (№ 10, 12, 13, 18, 21, 22, 26, 28, 34, 37).

Ролята на стратегическия мениджмънт за устойчиво развитие на туристическата дестинация е анализиран в статия № 10, където е представен и модел за стратегическо

управление на туристическата дестинация. Разработката №12 изследва как участниците в културно-познавателни пътувания оценяват качеството на местата за настаняване и хранене, в частност в град Пловдив. В публикация №13 е даден модел за анализ и оценка на културния туризъм, а така също и идеи за неговото приложение в Пловдивска област. Статията №18 представя резултатите от анкетно изследване на 296 души (българи и чужденци), посетили културно-исторически обекти в Пловдивски регион от гледна точка на тяхната удовлетвореност от туристическите услуги. Резултатите от подобно изследване на по-малка извадка от 78 души, посетили музеите в стария град на Пловдив се анализирани в други две статии (№37 и №21). Различните елементи на цялостния туристически продукт на Пловдивска област са оценени от малка извадка от 38 туристи и местни жители в разработка №26. Върху друга малка извадка от 49 души са дадени демографските и поведенчески характеристики на посетителите на Пловдивска област преди, по време и след тяхното посещение (№28). В публикация №34 се разкриват някои от ключовите предпоставки за развитие на културния и исторически туризъм, които са обобщени в *Модел за развитие на културно-историческия и познавателния туризъм в дестинация* (№37)

2.3. *Ролята на предприятията с дейност хотелиерство и ресторантьорство в маркетинга на туристическата дестинация* (№ 4, 5, 19, 32, 36, 39).

Докладът №4 представя резултатите от изследване на местата за настаняване в Столична община към 2012 г., включително оценките и очакванията на представители на бизнеса за развитието на София като туристическа дестинация. Колективната разработка №39 разкрива как представителите на настанителния сектор и на посредническите туристически услуги виждат развитието на туристическия продукт и необходимите маркетингови усилия в София. В доклад №5 се прави сравнителен анализ на резултатите от проведените през 2013 г. проучвания на мнението на представители на настанителния и посредническият сектор за развитието на София като туристическа дестинация. Статията №36 представя модел за оценка на туристическото търсене и предлагане, а така също какво може да бъде промотирано на примера на дестинация София. В публикацията №19 се изследва доколко местата за настаняване в столицата оценяват важноста на интернет и новите ИКТ за промоции, маркетинг и разпространяване на информация. Целта на изследването №32 е да разкрие дали предлагащите туристически услуги в София са наясно с възможностите да комбинират различни видове туризъм сред родни и чуждестранни туристи.

2.4. *Модели и операции в туризма - хотелиерство и ресторантьорство* (№ 1, 3, 7, 8, 9, 20).

Учебникът *Хотелски операции* (№1) представя систематизирано теоретичните постановки на хотелиерството, кратка история за развитието на сектора, а така също основните и спомагателни процеси и операции от хотелиерската дейност. Монографията *Модели в хотелиерството* (3) може да се разглежда като допълнение към учебника, доколкото допринася за задълбочаване на знанията чрез анализ на модел на предприятието като отворена система; интегриране на процесите от хотелиерската дейност от гледна точка на стратегическото управление; и модели на конкретни хотелиерски процеси и съставляващите ги операции. Целта на публикациите №7 и № 20 е да разкрият някои теоретични проблеми, свързани с операционализацията на хотелските дейности, а така също и да посочат примерни процеси, формиращи туристическите дейности. В двете статии №9 и № 8 се представят възможностите за приложение на реинженерингови модели в туризма.

3. Конкретна значимост на приносите за науката и практиката

Прегледът на представените за конкурса трудове на гл. ас. д-р Елена Петкова позволява да се направи извода, че това са самостоятелни изследвания, отговарящи на научните стандарти. Анализът на публикациите разкрива, че кандидатът има приноси в основни области от изследванията на туризма, а именно:

- икономически изследвания на хотелиерството и ресторантьорството на ниво общоевропейско (№35, 38), национално (№29, 33, 31), областно (№16, 15), общинско (№11, 14, 40), населено място (№23, 27, 25, 17, 24) и организационно (№6, 30, 2);
- разработени модели на туристически дестинации с акцент върху местата за настаняване и заведенията за хранене и развлечения (№10, 21, 26, 13, 34);
- анализирани значителен брой показатели, характеризиращи цялостния туристически продукт (№26) и продукта на културно-познавателния туризъм (№21);
- създадена методика за анализ на културно-познавателния туризъм (№13, 12, 22).
- разкрити профили на родни и международни туристи (№18, 21, 37);
- очертаване ролята на предприятията от хотелиерство и ресторантьорство в маркетинга на туристическата дестинация на примера на Столична община (№4, 5, 39);
- разкриване нагласите и очакванията на ръководителите на настанителния сектор по отношение туристическа политика на град София (№39);
- анализирани основни въпроси от теорията (№7, 20, 1, 3), методологията (№20, 8, 9, 3) и практиката (№3) по операционализиране, класифициране и моделиране на ключови процеси и под-процеси на хотелиерски и ресторантьорски предприятия (№1, 3, 20);
- доразвити възможности за приложение на реинженеринговия подход в туристическите предприятия (№8, 9);

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам специални критични бележки към кандидата, но бих препоръчал по-активно публикуване в международни списания по туризъм, които да са най-малко сред първите 50. За целта обаче е необходимо да се прилагат по-сложни методи за обработка на данни – регресионни, клъстерни, факторни анализи и др. под. Това ще съдейства за по-добра видимост на резултатите от множеството анализи на кандидата (особено емпиричните изследвания на профили на туристи и мнения на представителите на бизнеса), а така също и за издигане престижа на българската наука в тази сфера.

5. Заключение

Представените публикации на кандидата разкриват задълбочено познаване на изследваната област, осмисляне на всяка тема и аргументирана защита на авторски виждания. Кандидатът е извършил значителен брой собствени изследвания, обобщаване на резултатите и обосноваването на значими изводи. Проблемите са актуални и получените резултати добавят стойност към съществуващото знание в сферата на туризма. Демонстрирано е много добро познаване на теоретичните подходи и коректност при позоваването на използваната литература. С тези публикации и с активната си научно-преподавателска дейност гл. ас. д-р Елена Петкова показва качества на зрял изследовател и преподавател. Голяма част от представените публикации намират отражение в преподаването от нея курсове.

Всичко това ми дава основание да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на гл. ас. д-р Елена Петкова длъжността „доцент” по професионално направление 3.9. Туризъм (икономика на туризма – хотелиерство и ресторантьорство).

15.10.2016
София

Проф. д.ик.н. Желю Владимиров